

Necrologies

Membres emèrits

Antoni Prevosti i Pelegrín

(15.2.1919 - 1.9.2011)



El doctor Antoni Prevosti i Pelegrín va morir cristianament a Barcelona el dia 1 del mes de setembre de 2011, a l'edat de noranta-dos anys, amb el suport de l'exemplar afecte de la seva família i després de l'assistència possible. D'entrada, vull remarcar que ens va unir una ferma amistat al llarg de molts anys. Ambdós formem part del conjunt de professors universitaris a Barcelona de la primera generació de després de la Guerra Civil i, com és natural, ja en quedem ben pocs. Si ens restringim a l'àrea de biologia i als que formaren part de la nostra institució, hi trobem figures tan rellevants com Oriol de Bolòs i Ramon Margalef, i ara hi podem afegir la d'Antoni Prevosti, el qual, sens dubte, quedarà com l'introducció a Catalunya i a tot Espanya de la genètica moderna, la subseqüent al moviment neodarwinista liderat per Morgan, Fisher i Haldane que ha portat a una gran unificació de la biologia.

Vaig conèixer Prevosti i al mateix temps Maria Monclús, la seva gentil esposa i col·laboradora de tota la vida, l'un i l'altra com a ajudants de classes pràctiques de biologia al curs 1944-1945. S'havien llicenciat en ciències naturals el curs 1944 i ell obtingué el doctorat, encara a Madrid, el 1948, sota la direcció i mestratge de Santiago Alcobé, catedràtic d'antropologia a la Universitat de Barcelona, una personalitat de la que podríem dir-ne *la vella escola*. La tesi té per títol *Estudio del crecimiento infantil en escolares barceloneses* i fou publicada el 1949. És encara una referència obligada. En aquest període va passar a professor auxiliar de biologia general i d'antropologia, i després a professor adjunt fins a l'any 1951.

El 1948, Prevosti va fer una estada a Roma amb el professor Corrado Gini, que va ser important per ampliar els seus coneixements d'estadística matemàtica. Com a conseqüència d'això, en el curs 1949-1950, jo mateix, entre d'altres, vaig poder aprofitar un curs complementari que va fer de l'assignatura d'antropologia. Em va marcar molt i encara conservo la cèlebre introducció a l'estadística de Yule i Kendall (*Introduction to the Theory of Statistics*, 1976), un tractat d'unes vuit-centes pàgines que Prevosti ens va recomanar i que he consultat tantes vegades. Més tard, Prevosti i jo mateix seríem els principals responsables de la introducció i de la dotació d'aquesta disciplina en el pla d'estudis de la nova llicenciatura en biologia quan es desglossà de la de ciències naturals i es va adoptar a tot Espanya.

L'estiu de 1949, Prevosti féu una altra important estada a Itàlia, a Pallanza, amb el professor Adriano Buzzati-Traverso, que seria decisiva per al seu pas de l'antropologia a la genètica. És on va aprendre el cultiu i la manipulació de la mosca *Drosophila*, la taxonomia del gènere, les tècniques d'extracció i tenyida dels cromosomes politènics de les glàndules salivals de les larves, decisius per a la seva carrera posterior. Sempre més, anar a veure Prevosti estaria lligat a ensumar la ferum característica de la granja de mosquetes. Recordo aquesta època perquè jo ja tenia certa experiència sobre cromosomes adquirida amb el pare Pujiula i amb Lluís Vallmitjana, i vaig obtenir una beca de l'Institut Bernardino de Sahagún, on Prevosti mateix em pogué iniciar en la tecnologia de *Drosophila*. D'això en sortiria una publicació a *Nature*, que fora de l'entorn de Prevosti no s'hauria fet mai. En aquella època treballar en el camp de la *Drosophila* era un gran encert, d'actualitat arreu del món i del qual s'esperava molt, però, a més a més, era molt barat en relació amb qualsevol altre. Cal tenir en compte que els recursos que teníem a la universitat eren miserables, fins a arribar a disputar-nos els cobreobjectes.

Des de 1951 fins a 1956, Prevosti fou col·laborador científic del CSIC per oposicions al Centre de Genètica Animal i Humana de Barcelona. Després, també per oposició passaria a investigador científic, fins a l'any 1963. Més tard seria professor d'investigació supernumerari del CSIC. En aquest període, a cavall de 1953 i 1954, féu una estada d'un any a l'Institute of Animal Genetics de la Universitat d'Edimburg, amb el professor C. Waddington, on també col·laborà amb altres investigadors distingits. Això és el que el portaria a una inflexió en les seves activitats cap als camps de la genètica quantitativa i de la genètica de poblacions, cosa que constituiria el fonament dels seus principals treballs posteriors d'investigació.

De 1955 a 1959, Prevosti es féu càrrec del nou curs de genètica que s'establí a la Universitat de Barcelona, la primera vegada que s'impartia genètica com a assignatura a una universitat espanyola. Fou en aquest període quan va anar als EUA, a Cold Spring

Harbor, com a científic reconegut internacionalment. És on va presentar un dels seus treballs més rellevants sobre la base genètica de les variacions geogràfiques d'alguns caràcters quantitius a *Drosophila subobscura* i, d'altra part, és també on configurà el programa de la nova assignatura de genètica. Els textos recomanats foren el de Srb i Owen de 1952 i el de Sinot, Dunn i Dobzhansky de 1961, aquest darrer traduït per Prevosti i editat per Omega el mateix any.

Dotada a Barcelona la càtedra de genètica de la nova llicenciatura en biologia el 1959, Prevosti en fou encarregat, i el 1963 és quan guanyà per oposició la plaça, que ocuparia fins a la jubilació el 1989, que passaria a catedràtic emèrit. Paral·lelament jo vaig obtenir per oposició la nova càtedra de microbiologia el 1964. Precisament per aquesta circumstància vàrem fer junts com a convidats el viatge de final de carrera a les Canàries de la promoció de 1964. Un viatge amb vaixell de cabotatge i, per tant, molt llarg, que ens donaria una oportunitat irrepètible per poder parlar tots dos, tant com volguéssim, de tot allò que ens vingués de gust. Constituï realment la reblada d'una amistat privilegiada que traspuaria contínuament al llarg de més de quaranta anys. En un petit llibre que vaig publicar l'any 1977 recordava aquestes converses.

A més a més de la genètica, Prevosti va impartir, des de 1963, l'assignatura d'evolució i la de biologia general, de 1963 a 1969; tres cursos de doctorat entre 1985 i 1992; dos cursos de genètica a la Universitat de La Laguna (1970 i 1971) en comissió de serveis. Contractat per la Universitat de Califòrnia, donà un curs a Davis el 1984 i un altre a Irvine el 1988.

Prevosti ha dirigit vint-i-tres tesis doctorals i entre els seus deixebles hom pot comptar nou catedràtics de genètica a diferents universitats espanyoles. Ha dirigit setze projectes d'investigació com a investigador principal. Ha publicat quatre llibres i cent cinquanta-tres articles d'investigació, cinquanta-quatre a revistes d'àmbit internacional.

No és el moment de detallar la important obra científica d'Antoni Prevosti. A part d'allò a què ja m'he referit, hauríem de parlar de la diferenciació genètica de les poblacions de *Drosophila subobscura*, de la relació entre el polimorfisme cromosòmic i la grandària de l'organisme, de la variabilitat al·loenzimàtica en poblacions naturals, de la colonització americana per *D. subobscura* i de les seves conseqüències genètiques i evolutives, entre d'altres. Espero que siguin els seus deixebles els que ho facin algun dia, molt millor que no pas jo, perquè no sóc prou entès en aquest camp.

Prevosti fou membre numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona des de 1968, membre numerari de l'Institut des de 1976 i membre honorari de la Societat Catalana de Biologia des de 1987 i, des de 1980, acadèmic supernumerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Va ser president de la Sociedad Española de Genética de

1973 a 1978 i director de la revista *Genética Ibérica* de 1967 a 1989. El 1987 se li concedí la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic de la Generalitat i el 1994, la Medalla d'Or al mèrit científic de l'Ajuntament de Barcelona. De ben segur que ha tingut altres càrrecs i distincions que no recordo i que ara no he sabut recollir.

Voldria acabar amb una reflexió: si comparem les conferències que vam donar Margalef, Prevosti i jo mateix el 19 d'abril de 1982 al paranimf de la Universitat de Barcelona, ple de gom a gom, amb motiu del centenari de la mort de Darwin, amb les conferències de Prevosti i meva al Seminari sobre la Catàstrofe i el Catastrofisme a l'aula magna de la mateixa universitat l'octubre de 1993, i amb la de Margalef del mateix any a les Jornades de Dinàmica de les Extincions a la Biosfera a CosmoCaixa, organitzades per l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, hom s'adona que les coses han canviat.

D'altra part, en el seu ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències el 1968, Prevosti va llegir el preceptiu discurs que porta per títol *La selección natural* (157 pàgines), que fou contestat per Santiago Alcobé. Va tenir un èxit extraordinari i ha estat consultat i citat per molts. No en queden exemplars disponibles. Ara bé, resulta xocant que el 1998 li toqués el treball de torn preceptiu i que justament portés per títol *La selección natural. Treinta años después*, rebut amb molta expectació. El gradualisme darwinià clàssic i el seu abast al llarg dels temps geològics es posa en quarantena, i la dinàmica dels sistemes complexos seria una esperança per comprendre la discontinuïtat en l'evolució. N'havíem parlat molt abans, però des d'aleshores vaig començar a tenir seriosos dubtes sobre el paper del gradualisme darwinià en l'evolució biològica i ara, per exemple, no crec pas que la selecció natural pugui arribar a explicar mai el que s'anomena *l'explosió cambriana*.

M'he permès cloure el meu discurs amb aquesta reflexió perquè l'he començat afirmant que es deu a Antoni Prevosti la introducció del neodarwinisme a Catalunya i Espanya. L'evolució del seu pensament m'ha fet encara valorar-lo molt més i ha contribuït a fer que el record del món comú que ens va tocar viure em resulti cada dia més entranyable.

Text llegit per Ramon Parés i Farràs en el Ple del dia 26 de setembre de 2011